

Інституційне забезпечення розвитку українсько-польського співробітництва в сфері культури

Окреслено сукупність інституцій, діяльність яких стимулює інтенсифікацію українсько-польського співробітництва в сфері культури, з детальним аналізом функціонування культурно-інформаційних центрів. Здійснено узагальнення нормативно-правового забезпечення культурної співпраці України та Польщі.

Ключові слова: інституційне забезпечення, українсько-польське співробітництво, культурний захід.

Актуальність дослідження. Двостороннє співробітництво між Україною та Польщею у галузі культури відкриває нові можливості для розвитку та поглиблення відносин між двома країнами, а також створює умови для більш ефективного запровадження спільних європейських програм та залучення досвіду Польщі щодо багатостороннього співробітництва у цій галузі. З огляду на актуальність поглиблення зв'язків між двома сусідніми державами у різних галузях господарства необхідними є інтенсифікація роботи інституцій, які сприяють розвитку культурного двостороннього співробітництва, а також узагальнення сукупності законодавчих актів, нормативно-правових документів як основи цього співробітництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасне українсько-польське співробітництво характеризується динамічним поступальним розвитком, що зумовлюється збігом національних інтересів країн-сусідів у багатьох сферах, їх глибинними історичними та культурними зв'язками. Проблема українсько-польських культурних взаємин привертала увагу багатьох дослідників. Серед таких них слід відзначити Л. Зашкільняка, Т. Зарецьку, Ю. Макара, В. Колесника, Я. Ісаєвича, Л. Чекаленко, Г. Стронського, М. Кучерпи. Однак, у науковій літературі практично відсутні системні дослідження з питань правового регулювання двостороннього культурного співробітництва між сусідніми державами. Зокрема, в українській науці поки що немає докладно розробленої концепції щодо оцінки стану українсько-польських стосунків в сфері культури, в тому числі й ефективності їх договірно-правової бази.

Цілі статті. Метою статті є окреслення сукупності інституцій, діяльність яких стимулює інтенсифікацію українсько-польського

співробітництва в сфері культури, узагальнення нормативно-правового забезпечення культурної співпраці України та Польщі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Договірною-правова база двостороннього співробітництва між Україною і Республікою Польща у галузі культури складається з низки нормативно-правових актів, серед яких:

Угода між Урядом України і Урядом Республіки Польща про співробітництво в галузі культури, науки і освіти (1997 р.);

Протокол про співробітництво між Міністерством культури і туризму України та Міністром культури і національної спадщини Республіки Польща на 2010-2013 рр.;

Угода про співробітництво у галузі охорони та повернення втрачених і незаконно переміщених під час Другої світової війни культурних цінностей (1996 р.);

Угода про співробітництво між Державним комітетом архівів України і Генеральною Дирекцією державних архівів Республіки Польща в галузі архівної справи (17.10.2008 р.).

Співробітництво між Україною та Республікою Польща характеризується інтенсивним культурним та науковим обміном між двома країнами шляхом участі їх представників у фестивалях, спільних творчих проєктах, наукових конференціях, спортивних змаганнях та інших заходах в Україні та Республіці Польща.

Наявний інституційний базис українсько-польського співробітництва у сфері культури дає можливості пропагування в Польщі українського візуального мистецтва: у Польщі організуються фестивалі українського мистецтва, виставки прикладного та декоративного мистецтва, обміни художніми колективами, гастролі театрів, покази фільмів. Йдеться, зокрема, про культурно-мистецькі та науково-пізнавальні програми, які готуються як за участю української національної меншини у Польщі, так і міністерств культури України та Польщі, неурядових організацій, фондів та відомств: польсько-український проєкт, присвячений ЄВРО 2012 – «Європейський стадіон культури», Фестиваль української культури, фестивалі «Українська весна», «Підляська осінь», «Бітківська Ватра», Дні української музики у Варшавській філармонії, фестиваль лемківської культури «Лемківська Ватра», проведення Днів української культури у Щеціні, Венгожево, Гіжицьку, Любліні, фестивалів «Еколомія»», «Днів добросусідства на українсько-польському кордоні тощо.

У рамках реалізації Протоколу про співробітництво між Міністерствами культури України та Міністерством культурної спадщини Республіка Польща протягом 2011-2012 рр. реалізовувався спільний українсько-

польський проект «Європейський Стадіон Культури», у рамках якого відбулося понад 250 культурних заходів, участь в яких взяло 230 українських митців [2]. Театральні дійства, сучасне кіномистецтво, доробок українських та польських музикантів, митців у галузі образотворчо-прикладного мистецтва стали яскравою презентацією сучасного культурного надбання українського та польського народів. У концертах взяли участь такі українські зірки як гурти «S.K.A.Y.», «Океан Ельзи», «Мандри», «Гайдамаки», «Тартак», співачка Лама, хор «Леополіс» зі Львова та інші.

Великою популярністю та зацікавленістю польських громадян користуються «Дні України», які проводяться як на регіональному рівні, так і серед студентської та шкільної молоді в різних регіонах Польщі. Під час цих заходів громадяни Польщі мають змогу ознайомитися з українськими культурними традиціями, виступами українських музичних колективів, художніми майстер-класами, дегустувати страви української кухні.

Система інституцій сприяння культурному співробітництву між Україною і Польщею охоплює установи як загальнодержавного, так і регіонального, локального рівнів по обидва боки українсько-білоруського кордону. До її складу входять міжнародні інституції, закордонні дипломатичні представництва і консульські установи, органи місцевого самоврядування, керівні органи транскордонних об'єднань, торгово-промислові палати (ТПП), об'єднання суб'єктів господарської діяльності, культурно-інформаційні центри.

Створення мережі та організація діяльності Культурно-інформаційних центрів України за кордоном визначені Указом Президента України від 20 лютого 2006 р. № 142 «Про культурно-інформаційний центр у складі закордонної дипломатичної установи України». Відповідно до його положень, Міністерство культури України разом з іншими органами виконавчої влади надає пропозиції до Плану роботи центрів та сприяє в організації їх роботи.

Основними завданнями культурно-інформаційних центрів є: сприяння розвитку міжнародного співробітництва України з державою перебування в галузі культури, освіти, науки та техніки, туризму, фізичної культури і спорту; поширення в державі перебування інформації про Україну, формування позитивного іміджу нашої держави за кордоном; ознайомлення громадян держави перебування з історією і культурою України, сприяння вивченню української мови на території цієї держави; підтримання зв'язків з українцями за кордоном, сприяння задоволенню їх культурно-мовних, інформаційних та інших потреб; поширення інформації про туристичні

можливості і привабливість України, сприяння співробітництву з державою перебування у туристичній галузі.

Змістовне наповнення діяльності центрів забезпечується МЗС України спільно з Міністерством культури і туризму України, Міністерством освіти і науки України, Міністерством України у справах сім'ї, молоді та спорту, Державним комітетом телебачення та радіомовлення України. До цієї роботи залучаються також обласні державні адміністрації та громадські організації України. Культурно-просвітницькі та мистецькі акції, які організовуються культурно-інформаційними центрами, висвітлюються місцевими ЗМІ, мають широкий резонанс серед зарубіжної громадськості, сприяють утвердженню позитивного іміджу України як європейської держави з великим потенціалом.

Започаткування діяльності культурно-інформаційних центрів мало низку позитивних ефектів:

- дозволило надати системного характеру роботі в культурно-гуманітарній сфері, удосконалити її змістовне наповнення;
- зміцнило культурно-інформаційну присутність нашої держави за кордоном, продемонструвало її прагнення до поглиблення конструктивного та взаємовигідного співробітництва у галузі культури, освіти, науки і техніки, туризму, фізичної культури і спорту;
- сприяло підвищенню авторитету та утвердженню позитивного іміджу нашої держави у країнах акредитації, поширенню інформації про здобутки та духовні цінності української культури, забезпеченню ефективного зв'язку Української держави з громадянами України, які постійно проживають або тимчасово перебувають за кордоном.

Прикладом ефективною роботи культурно-інформаційних центрів є те, що у рамках реалізації протоколу про співробітництво між Міністерством культури України та Міністерством культурної спадщини Республіки Польщі протягом 2011-2012 років реалізовувався українсько-польський проект «Європейський Стадіон Культури». Він позиціонувався як вияв культурного, артистичного та громадського співробітництва у рамках організації фінальної частини Чемпіонату Європи з футболу «Євро-2012» за участі українських та польських урядових і неурядових організацій, партнерів акції та міст – господарів турніру. У рамках проекту відбулося 350 культурних заходів.

На жаль, далеко не всі культурно-інформаційні центри ведуть активний пошук можливих закордонних партнерів, надають необхідну інформаційну допомогу при консультації представникам ділових кіл країни акредитації щодо особливостей українського законодавства, організації презентацій українських інвестиційних проектів в сфері культури.

Підсумовуючи роботу культурних представництв України за кордоном впродовж 2011-2013 рр., можна окреслити певні невтішні тенденції в їхній діяльності [3]:

- малочисельність штату та відсутність фахівців із культурного менеджменту, що, безумовно, ускладнює презентацію національної культури та її промоцію на міжнародній арені;
- серед заходів, здійснюваних центрами в європейських країнах, переважають такі, що обмежуються поширенням інформації про Україну і не передбачають перспектив культурного співробітництва;
- поширювана про Україну інформація переважно стосується минулого українського народу та його традиційної культури; поза увагою залишається розвиток актуальної культури та громадянського суспільства;
- у більшості випадків за дипломатичними угодами криються суто формальні заходи, пов'язані з обмінами делегаціями, невиправдано велику частину яких складають чиновники дипломатичних служб чи профільних міністерств; це створює лише видимість роботи, ставить під сумнів її змістовну частину та доцільність загалом.

Незважаючи на значну кількість інституцій сприяння розвитку двох-стороннього співробітництва між Польщею та Україною, рівень розвиненості вітчизняного інституціонального базису є неналежним. Результати кластерного аналізу показників інституціональної ефективності свідчать про те, що Україна входить до одного кластера (групи) з Молдовою та Росією (відстань до центру кластера – 6,418), у той час як Румунія, Польща, Словаччина та Угорщина утворюють іншу групу (рис. 1).

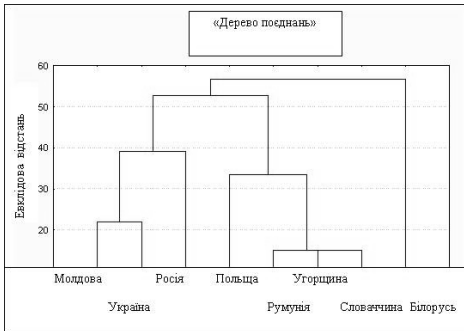

Рис. 1. Групування держав за рівнем їх інституційного розвитку

Для розрахунків були використані показники: підзвітність державних інституцій, стабільність інститутів, ефективність роботи державних інституцій, якість законодавства, верховенство права, стримування корупції [1].

Диспропорції в інституціональному розвитку України та Польщі, що проявляється на регіональному рівні в недостатньому

рівні самостійності місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у прийнятті рішень щодо здійснення спільних заходів, невідповідності вітчизняного законодавства правовим нормам ЄС.

Висновки. Нині одним із проявів інноваційних зрушень у культурній галузі є політика культурної дипломатії, орієнтована на сприяння і промоцію української культури за кордоном. Саме розширення можливостей представлення національної культури у світовому просторі видається стратегічним пріоритетом Української Держави з огляду на ті перспективи, які воно відкриває для поступу української культури на тлі поновлення євроінтеграційного курсу України. Від ефективності окресленої політики залежить вирішення наступних питань: зміцнення міжнародного іміджу та утвердження авторитету України як успішної держави; налагодження багатовекторної плідної співпраці з іноземними партнерами та реалізація на регулярній основі різноманітних копродукційних проєктів; підвищення конкурентоспроможності національних мистецьких та культурних продуктів на світовому культурному ринку.

Список використаних джерел:

1. Worldwide Governance Indicators, 1996-2012. Retrieved from: http://info.worldbank.org/governance/wgi/sc_country.asp
2. Культурно-гуманітарне співробітництво між Україною та Польщею [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://poland.mfa.gov.ua/ua/ukraine-pl/culture>.
3. Оптимізація посилення культурної присутності України в Європі». Аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1522/>.

Мылян Р. Ю. Институциональное обеспечение развития украинско-польского сотрудничества в сфере культуры.

Обозначена совокупность институтов, деятельность которых стимулирует интенсификацию украинско-польского сотрудничества в сфере культуры, с подробным анализом функционирования культурно-информационных центров. Осуществлено обобщение нормативно-правового обеспечения культурного сотрудничества Украины и Польши. Ключевые слова: институциональное обеспечение, украинско-польское сотрудничество, культурное мероприятие.

Mylyan R. Y. Institutional support for the development of Ukrainian-Polish cooperation in the field of culture.

The paper outlines a set of institutions whose activities stimulate intensification of Ukrainian-Polish cooperation in the field of culture, with a detailed analysis of the functioning of cultural and information centers. Legal base that regulates cultural cooperation between Ukraine and Poland is analyzed.

Keywords: institutional support, Ukrainian-Polish cooperation, cultural event.